

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ТА ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІВ

УДК [373.5:[005.336.2:004]]-051-052
DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.342320>

*Діана Косюхно, аспірантка кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9262-5318>*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ТА ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІВ

На сьогоднішній день, відбувається цифрова трансформація суспільства, яка в свою чергу, становить нові вимоги до системи освіти в Україні. Інформаційно-комунікаційна компетентність має стратегічне значення та є одним із основних елементів сучасної освіти, яка орієнтована на розвиток ключових і трансверсальних компетентностей. У статті висвітлено актуальність формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів та значення у контексті сучасної освіти. Проаналізовано взаємозалежність між розвитком інформаційно-комунікаційної компетентності здобувачів базової середньої освіти та цифровою компетентністю вчителя. Розглянуто положення Рамки цифрової компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників, які висвітлюють потреби професійного розвитку вчителів для ефективного використання цифрових технологій в освітньому процесі не лише як засобів навчання, а й як можливість формування особистості, що здатна адаптуватися у цифровому середовищі.

***Ключові слова:** інформаційно-комунікаційна компетентність; ключові компетентності; інформація; трансверсальні компетентності; цифрова компетентність.*

Лит. 8.

*Diana Kosiukhno, Postgraduate Student of the General Pedagogy and
Higher Education Pedagogy Department,
Lviv Ivan Franko National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9262-5318>*

DIGITAL TRANSFORMATION OF MODERN EDUCATION: DEVELOPMENT OF INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE OF STUDENTS AND DIGITAL COMPETENCE OF TEACHERS

Today, society is undergoing a digital transformation, which imposes new demands on the education system in Ukraine. Informational and communicational competence has strategic value and is one of the key elements of modern education focused on the development of key and transversal competencies. This article highlights the relevance of developing information and communication competence of students and its significance in the context of contemporary education. The author analyzed the interdependence between the development of information and communication competence of students of basic secondary education and the digital competence of teachers. The author considered the provisions of the Digital Competence Framework for pedagogical and scientific-pedagogical staff, which outlines the need for professional development of teachers for the effective use of digital technologies in the educational process, not only as tools but also as a means of developing individuals capable of adapting to the digital environment. In the era of digitalization and technological progress, competence and knowledgeability in the field of information and communication technologies define self-improvement, personal growth, and enable the development of professional success strategies. The ease of accessing information can lead to information overload among students of basic secondary education, as they are constantly influenced by a flow of information. Therefore, the ability to work with information has become a necessity today. The development of information and communication competence allows us to analyze, evaluate, and interpret information, and also to determine its relevance for achieving educational objectives and goals, and to select the necessary materials. Considering the current global needs, there is a demand for research on the level of information and communication competence among students of general education institutions, as well as for identifying ways to develop an educational process that meets modern characteristics and trends and ensures the formation of a competitive individual.

***Keywords:** information and communication competence; key competencies; information; transversal competencies; digital competence.*

Постановка проблеми. Умови сучасного світу, потребують особистостей, які вміють використовувати власні знання та навички у високоавтоматизованому інформаційному суспільстві, критично мислити, самореалізовуватися, адаптуватися до постійних змін умов життя, мати високо ефективну комунікаційну здат-

ність, швидко реагувати на потреби соціуму. Інформаційний переворот, який відбувається завдяки широкому використанню інформаційно-комунікаційних технологій, створює умови для виникнення нових професій, що потребують інформаційно-комунікаційних компетентностей, цифрової та медіаграмотності. Саме тому, формування інформаційно-

комунікaційної компетентності у здобувачів базової середньої освіти є основною умовою сучасної освіти, що включає розуміння цифрових середовищ, критично аналізувати, обробляти, зберігати та передавати інформацію за допомогою використання цифрових засобів та ІК-технологій, кібербезпеку тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день, дослідження інформаційно-комунікaційної компетентності учнів. представлена у публікаціях вітчизняних та зарубіжних авторів. Зокрема, Г. Дженкінса, А. Мартіна, Д. Белшоу, спрямовують свої дослідження цифрової грамотності, не просто як навички роботи з технікою, а вмінь правильно розуміти, аналізувати створювати інформацію й оперувати нею. Особливості формування інформаційно-комунікaційної компетентності здобувачів базової середньої освіти висвітлено у працях Н. Бібік, М. Бойко, О. Кривоноса, М. Морзе. Впровадження ІК-технологій в освітній процес описано у роботах В. Бикова, О. Овчарук та М. Голуваня.

Мета статті: проаналізувати особливості формування інформаційно-комунікaційної компетентності школярів, яка необхідна в сучасному інформаційно орієнтованому середовищі; розкрити значення цифрової компетентності педагогів, як чинника, що впливає на ефективність становлення компетентностей учнів, освітній процес та відповідність вимогам часу.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-комунікaційна компетентність є багатofункціональною й може ефективно використовуватися, не тільки у професійній діяльності, а й у різних сферах життя. Відповідно до цього ІК-компетентність є трансверсальною компетентністю, яка дозволяє переносити набуті знання та навички для розв'язання життєвих ситуацій та підвищує можливість формування предметних компетентностей [1].

Трансверсальна компетентність – це знання та навички, які мають уніфікований характер, можливість підлаштовуватися до змін суспільства та задовольняти зміни часу, адаптуватися до нових умов, здатність до самовдосконалення, готовність до інновацій, вмотивованість та стійкість до реалізації знань та вмінь у різних контекстах [7].

Трансверсальні компетентності, не пов'язані із конкретними можливостями, знаннями або здатністю виконувати лише певну діяльність. Безпосередньо, це навички, які можна використовувати у різних, як життєвих та професійних ситуаціях, для того, щоб адаптуватися до постійних змін й створити власну професійну ідентичність. На сьогоднішній день, саме такі компетентності набувають особливого значення серед учнів загальноосвітніх закладів [7].

Усі ключові компетентності є рівнозначними та необхідними для формування особистості. Основ-

ними умовами є: комунікaція, критичне мислення, ініціативність, творчий потенціал, адаптивність, вміння вирішувати поставлені задачі тощо. Рада Європи зазначила основні компетентності, які необхідні для становлення успішної особистості у різних сферах. Сюди входили: знання рідної мови, спілкування іноземними мовами, цифрова компетентність, соціальна та математична компетентність, компетентності у галузі науки та технологій, культурна компетентність, громадянська та підприємницька компетентність. На основі вищезазначених рекомендацій, було розроблено стандарти для реалізації Концепції Нової Української Школи [3].

Компетентності можна поділити на:

1. Фахові або предметно-спеціальні компетентності – це компетентності, які чітко орієнтовані на конкретний навчальний предмет, розвиваються у ході навчання, є основою освітнього процесу, передбачають знання, вміння та навички, що необхідні для аналізу, інтерпретації та розв'язання задач чи ситуацій лише певної галузі.

2. Загальні компетентності – це інтегрована здатність учнів у вигляді знань, умінь, навичок, цінностей та ставлень, які не прив'язані до конкретного навчального предмета, але враховуються при розробці освітніх програм й дозволяють діяти не тільки у рамках освітнього процесу, а й у різних життєвих ситуаціях [7].

Академічні та наукові публікації вказують різні визначення терміну “компетентність”. Останнім часом, таке поняття стало привертати увагу дослідників, для того, щоб ефективно здійснювати підготовку фахівців. Так до прикладу, ЮНЕСКО трактує поняття “компетентність”, як сукупність знань, цінностей, навичок, що застосовуються навіть у повсякденному житті. Натомість, експерти Європейського Союзу, визначають компетентність, як можливість застосовувати нові знання та навички у нових відповідних ситуаціях.

Експерти міжнародної програми DeSeCo, які працюють над оновленням сучасного змісту освіти, тлумачать компетентність – як здатність задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, виконувати завдання й здійснювати відповідну навчальну або професійну діяльність. Кожна компетентність базується на взаємоузгодженому комплексі поглядів, цінностей когнітивних здібностей, знань, навичок та поведінкових реакцій, тобто на всьому, що необхідно для активної діяльності й виконання поставлених завдань. Міжнародна рада стандартів для навчання, виконання та інструктажів, вказує на те, що поняття “компетентність”, включає сукупність знань, умінь та навичок, які дозволяють окремим особам ефективно виконувати навчальну чи професійну діяльність у цілому, або ж регулювати певні функції та фактори, які необхідні для досяг-

нення поставленої мети. Варто підкреслити, що “компетеність”, дозволяє вирішувати не тільки поставленні завдання та цілі, а й ідентифікувати, аналізувати проблемну ситуацію у контексті поставлених завдань.

Поняття “інформація” залишається суперечливим у науці й на сьогоднішній день, адже широко використовується, часто змінюється, набуває різних варіацій. Походить від латинського слова “informatio”, що трактується, як пояснення, виклад фактів чи подій.

Закон України “Про інформацію”, вказує термін інформація, як будь-які дані, що можуть зберігатися на фізичних носіях, або відображатися в електронній формі [4]. Багато науковців стверджують, що неможливо знайти спільне пояснення терміну “інформація”, оскільки, поняття позначає не конкретні дані, а є основою для всебічного розвитку людини у різних сферах життя і є основним поштовхом для того, щоб сформувати сучасне суспільство.

Сучасним етапом розвитку людства є інформаційне суспільство, основою якого є інформаційно-комунікаційні технології, що дозволяють отримувати, обробляти, поширювати інформацію. Вчені виокремлюють декілька етапів переходу людства до інформаційної епохи: інформаційні, технологічні, мережеві, соціальні, культурні, методологічні, прогностичні, епістемологічні, адміністративно-політичні, синергетичні, інституційні.

У 2018 р. Комісія Європейського Парламенту та Рада Європейського Союзу прийняли нову рекомендацію, щодо ключових компетентностей для навчання протягом життя. Саме цифрова компетентність є однією із ключових і трактується, як впевнене, критичне та відповідальне використання цифрових технологій навчання, провадження професійної діяльності та взаємодії у суспільстві. Інформаційно-комунікаційна компетентність включає, як саму інформацію, та й інформаційну грамотність, комунікацію, створення цифрового контенту, питання пов'язані з кібербезпекою та інтелектуальною власністю.

Основною умовою формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів загальноосвітніх закладів, є цифрова компетентність вчителя, щоб в свою чергу, передбачає використання інформаційно-комунікаційних компетентностей під час провадження власної професійної діяльності, розуміння вчителем інформаційного середовища та нових інформаційних тенденцій. Таким чином, традиційна модель освітнього процесу трансформується у багатокомпонентну [8].

У ХХІ ст. розвиток цифрової грамотності та інформаційно-комунікаційної компетентності є ключовим для розвитку особистості, професійної діяльності й адаптації до інновацій. У 2022 р. було

розроблено “Рамку цифрової компетентності освіти” у якій представники ЮНІСЕФ заклали основні принципи інформатизації та навчання протягом життя для Європи та Центральної Азії. Дефініція цифрової грамотності представлена у вигляді умінь та навичок, що передбачають використання інформаційних та комунікаційних технологій для створення, обробки та передачі інформації. Документ надає чіткі пояснення, що стосуються цифрових компетентностей, які необхідні освітянам для створення відповідних умов для використання інформаційних технологій, впровадження інновацій, створення ефективних освітніх середовищ з метою мотивації здобувачів освіти до навчання протягом життя, підвищення рівня знань та навичок, які необхідні для подальшої професійної діяльності.

Цифрова компетентність – це система знань, умінь та навичок та ціннісних орієнтирів, що необхідні для використання інформаційно-комунікаційних технологій та дозволяють впроваджувати їх у навчальну й професійну діяльність. Саме таке трактування цифрової компетентності у документі “Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації”, що впроваджений у 2021 р. [5].

Однією із потреб сьогоднішнього цифрового суспільства є комплексна здатність педагогічних працівників використовувати інформаційно-комунікаційні технології, мережу Інтернету, користуватись автоматизованими цифровими системами у своїй професійній діяльності для створення сучасного освітнього простору, й таким чином, формувати інформаційно-комунікаційну компетентність, як у вчителів, так і в здобувачів освіти [6].

Проект “Рамки цифрової компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників” від 2021 р., визначає ключовою компетентністю – цифрову компетентність, що необхідна для навчання протягом усього життя. Саме цей документ визначає рівні, структуру та критерії цифрової компетентності педагогічного та науково-педагогічного працівника, які ефективно впливатимуть на розвиток компетентностей учнів в освітньому процесі. Зокрема, вказано критерії рівнів володіння цифровою компетентністю педагогічних та науково-педагогічних працівників:

- А1 (початківець) – найпростіший, базовий рівень, який потребує виконання елементарних завдань, часткове використання інформаційно-комунікаційних технологій для підсилення сприйняття знань у вигляді наочності та мотивації учнів.

- А2 (користувач) – базовий рівень, який передбачає не тільки виконання шаблонних завдань, а й самостійне використання інформаційно-комунікаційних технологій за допомогою інструкцій, або чітких рекомендацій для оптимізації професійної діяльності.

- B1 (інтегратор) – використання інформаційно-комунікаційних технологій на достатньому рівні, виконання не шаблонних завдань відповідно до потреб, застосування в освітній процес з певною періодичністю для навчання.

- B2 (творець-експериментатор) – високий рівень володіння компетентністю, що виявляє виконання завдань різної складності відповідно до потреб, наставництво у користуванні технологій для колег, вибір найефективніших шляхів та методів використання в залежності від очної, дистанційної, змішаної, індивідуальної чи групової форм навчання.

- C1 (лідер-новатор) – експертний рівень володіння компетентністю, здатність виконувати завдання високого ступеня складності відповідно до потреби та навчати інших, постійне та усвідомлене впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес з метою підвищення ефективності навчання та формування цієї компетентності в учнів [2].

Рамка цифрової компетентності педагогічних та науково-педагогічних працівників дозволяє створювати освітні програми відповідно до інформатизації суспільства та сучасних умов, сприяє впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес з метою використання інноваційних методів навчання та в подальшому ефективного формування інформаційно-комунікаційних компетентностей здобувачів освіти. Рамка допомагає педагогам відбирати методи, інструменти й ресурси які дозволяють організовувати дистанційне навчання для взаємодії з учнями, використовувати тренінги, вебінари, семінари для підвищення цифрової грамотності, підвищувати рівень самонавчання.

Рамка цифрової компетентності постійно оновлюється, є динамічним документом, що може адаптуватися до різних інновацій сучасного цифрового життя.

Висновки. Інформаційно-комунікаційна компетентність – це одна із базових компетентностей XXI ст., що є вирішальною у цифровій трансформації суспільства та залишається ключовою умовою для створення якісного, сучасного та гнучкого освітнього процесу. ІК-компетентність здобувачів базової середньої освіти включає здатність швидко шукати інформацію, проводити якісний аналіз та критично оцінювати дані, створювати й обмінюватися інформацією, а також безпечно користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями під час навчання та у повсякденному житті. Важливу роль у формуванні ІК-компетентності школярів відіграє вчитель, що має володіти технічними навичками, застосовувати інноваційні методики з використанням інформаційно-комунікаційних технологій та бути фасилітатором в інформаційно-цифровому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кінд-Войтюк Н. Сучасний вчитель історії та інформаційно-комунікаційна компетентність на уроках у Новій Українській Школі. *Літопис Волині*. 2021. Вип. 24. С. 103–107.
2. Концептуально-референтна Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників (проскт). 2021. Київ: dComFra Project. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2622-ramka_cifrovoi_kompetentnosti_pedagogicnih_j_naukovo_pedagogicnih.pdf
3. Макеєв С.Ю. Розвиток поняття про ключові компетентності у працях європейських та українських вчених. *Академічні студії. Серія: Педагогіка*. 2022. Вип. 1(4). С. 143–151.
4. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
6. Сухомлин О.А. Дидактичні засади формування цифрової компетентності студентів філологічних спеціальностей: дис. ... док. філософ.: 011 – Освітні, педагогічні науки. Київ, 2023. 263 с.
7. Ткаченко Н., Веніцин Ю. Трансверсальні компетентності: еволюція поняття через призму контекстів. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. Вип. 5(7). С. 1–14.
8. Черненко А. Інформаційно-цифрова компетентність як ключова вимога сучасної української освіти. *Освітні виклики*. 2021. № 2 (т. 26). С. 38–51.

REFERENCES

1. Kind-Voytyuk, N. (2021). Suchasnyi vchytel istorii ta informatsiino-komunikatsiina kompetentnist na urokakh u Novii Ukrainskii Shkoli [The modern history teacher and information and communication competence in New Ukrainian School lessons]. *Chronicle of Volyn*, No. (24), pp. 103–107. [in Ukrainian].
2. dComFra Project. (2021). Kontseptualno-referentna Ramka tsyfrovoi kompetentnosti pedahohichnykh y naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv (proiekt) [Conceptual reference framework of digital competence for pedagogical and academic staff (project)]. Available at: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2622-ramka_cifrovoi_kompetentnosti_pedagogicnih_j_naukovo_pedagogicnih.pdf [in Ukrainian].
3. Makeiev, S.Yu. (2022). Rozvytok poniattia pro kliuchovi kompetentnosti u pratsiakh yevropeiskyykh ta ukrainiskyykh vchenykh [Development of the concept of key competencies in the works of European and Ukrainian scholars]. *Academic Studies. Series: Pedagogy*, No. 1(4), pp. 143–151. [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1992, October 2). *Pro informatsiiu* [On Information]. (Law No. 2657-XII). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
5. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovyykh kompetentnostei ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii [Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021, March 3). On the approval of the Concept of digital competence development and the action plan for its implementation]. (Order No. 167-r). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

6. Sukhomlyn, O.A. (2023). *Dydaktychni zasady formuvannia tsyfrovoy kompetentnosti studentiv filologichnykh specialties* [Didactic principles of forming digital competence in students of philological specialties]. *PhD thesis*. Institute of Pedagogy of National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Kyiv, 263 p. [in Ukrainian].

7. Chernenko, A. (2021). *Informatsiino-tsyfrova kompetentnist yak kliuchova vymoha suchasnoi ukrainskoi osvity* [Information and digital competence as a key requirement of modern Ukrainian education]. *Education Challenges*, No. 2(26), pp. 38–51. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.08.2025

УДК 37.013:2-13

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.336512>

Володимир Лобков, студент III курсу бакалаврату
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9187-9280>

ПОРІВНЯЛЬНА МІФОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено потенціал порівняльної міфології як інструмента гуманізації освіти. Проаналізовано міфологічні структури різних культур, з'ясовано їхню роль у формуванні універсальних цінностей, моральної свідомості, емпатії та міжкультурної толерантності. Наголошено на наративній природі міфів, що сприяє емоційному зануренню учнів у навчальний матеріал, розвитку уяви, символічного мислення та етичної рефлексії. Розглянуто можливості інтеграції міфології в освітній процес через літературу, культурологію, психологію, мистецтво, масову культуру, зокрема відеоігри. Показано, що архетипи, образи та сюжети міфів залишаються актуальними засобами пізнання світу й себе у сучасному суспільстві. Обґрунтовано, що вивчення міфології сприяє формуванню цілісної, культурно свідомої та морально відповідальної особистості.

Ключові слова: порівняльна міфологія; міфи; освітній процес; освітні програми; архетипи; гуманізація освіти.

Літ. 11.

Volodymyr Lobkov, Third Year Bachelor Student of the
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Lviv Polytechnic National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9187-9280>

COMPARATIVE MYTHOLOGY IN THE CONTEXT OF HUMANIZATION OF EDUCATION

This article investigates the pedagogical and cultural potential of comparative mythology within the framework of educational humanization. Through the analysis of mythological structures and archetypal motifs across various world cultures, it highlights how myths reflect collective experiences, value systems, and symbolic thinking. The study demonstrates that engaging students in comparative mythological narratives fosters intercultural dialogue, promotes tolerance, and develops a deeper understanding of both cultural diversity and universal human values. Myth is presented not merely as a historical or literary artifact but as a dynamic educational tool capable of shaping empathetic, morally reflective, and culturally aware individuals. The article further explores the narrative and emotional richness of mythological content, emphasizing its efficacy in stimulating imagination, ethical reasoning, and self-reflection. Drawing on thinkers such as K. Jung, Eliade, and D. Campbell, it outlines how myth helps process internal conflicts and life transitions by offering archetypal frameworks for meaning-making. In this context, myths become crucial for the development of students' symbolic and critical thinking, contributing to the formation of integral personalities capable of engaging with complex moral and existential questions. Moreover, the article analyzes how mythology permeates contemporary popular culture—especially video games, films, and literature—providing learners with tools to decode the mythological subtexts of modern narratives. This integration of comparative mythology into education is proposed as a means to enrich interdisciplinary curricula, fostering a holistic approach to knowledge and identity formation. Overall, the study positions mythology as a vital medium through which education can cultivate not only cognitive skills but also emotional, ethical, and cultural competencies in students, making it a cornerstone of humanistic pedagogy.

Keywords: comparative mythology; myths; educational process; educational programs; archetypes; humanization of education.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому дискурсі дедалі виразніше постає потреба у переосмисленні гуманітарної складової навчального процесу. Гуманізація освіти передбачає не лише формальне включення гуманітарних дисциплін до навчальних прог-

рам, а й створення умов для розвитку цілісної, культурно укоріненої особистості, здатної до критичного мислення, етичного самовизначення та інтеркультурного діалогу. Водночас досвід освітньої практики засвідчує певну маргіналізацію традиційних гуманітарних знань, зокрема міфології,